

**EHDOTUS VALTIONEUVOSTON ASETUKSEKSI OIKEUSMINISTERIÖN
HALLINNONALAN ERÄILTÄ VIRKAMIEHILTÄ VAADITTAVASTA KIELITAITOASTA
ANNETUN VALTIONEUVOSTON ASETUKSEN 1 §:N MUUTTAMISESTA****1 Asian tausta, asetuksenantovaltuudet ja valmistelu****1.1 Tausta**

Valtioneuvoston asetus oikeusministeriön hallinnonalan eräiltä virkamiehiltä vaadittavasta kielitaidosta (1126/2003, jäljempänä ”oikeusministeriön hallinnonalan kielitaitoasetus”) on tullut voimaan 1.1.2004. Tämän jälkeen asetukseen ei ole tehty muutoksia.

Asetuksen voimaantulon jälkeen on lainsäädäntötoimin tehty useita muutoksia niihin viranomaisiin, joita asetuksessa mainitaan. Viimeisimpänä muutoksena on Oikeuspalveluvirastosta annetulla lailla (1133/2023) perustettu Oikeuspalveluvirasto, joka vastaa julkisen oikeusavun, talous- ja velkaneuvonnan sekä yleisen edunvalvonnan palveluista.

Oikeuspalveluvirastosta säättämisen yhteydessä on todettu, että jatkossa Oikeuspalveluviraston henkilökuntaa koskevista kielitaitovaatimuksista on tarkoituksenmukaisempaa säätää kyseistä virastoa koskevissa säädöksissä. Tämän vuoksi on tarpeen muuttaa oikeusministeriön hallinnonalan kielitaitoasetusta, jossa on säädetty muun muassa tietyiltä osin oikeusavun henkilöstön kielitaitovaatimuksista. Samalla asetusta on todettu tarpeelliseksi päivittää myös muiden viranomaisten osalta. Laki Oikeuspalveluvirastosta tulee voimaan 1.1.2025, jolloin myös olennaiset asetusmuutokset on saatettava voimaan.

1.2 Asetuksenantovaltuudet

Oikeusministeriön hallinnonalan kielitaitoasetus on annettu julkisyhteisöjen henkilöstön kielitaidosta annetun lain (424/2003) 6 §:n 4 momentin nojalla.

1.3 Valmistelu

Asetusehdotus on valmisteltu oikeusministeriössä virkatyönä. Valmistelun aikana on keskusteltu muutoksista Tuomioistuinviraston ja Syyttäjälaitoksen edustajien kanssa. Lisäksi Tuomioistuinviraston kautta on pyydetty ja saatu tuomioistuimilta tietoja tuomioistuimissa olevien nykyisten virkojen kelpoisuus- ja kielitaitovaatimuksista.

Asetusehdotuksesta on järjestetty lausuntokierros x.x.-x.x.2024.

2 Nykytila ja sen arviointi**2.1 Nykytila**

Oikeusministeriön hallinnonalan kielitaitoasetus on tullut voimaan 1.1.2004. Asetusta ei ole sen voimaantulon jälkeen päivitetty.

Asetuksen 1 §:n 1 momentin mukaan asetus koskee tuomioistuimen, syyttäjänviraston ja kihlakunnanviraston syyttäjäosaston, ulosottoviraston ja kihlakunnanviraston ulosotto-osaston sekä oikeusaputoimiston osastosihteeriltä, toimistosihteeriltä, toimistovirkailijalta, kirjaajalta, avustavalta ulosottomieheltä, tarkastajalta, kanslistilta, haastemiesten esimieheltä, haastemieheltä, ylivirastomestarilta, virastomestarilta ja vahtimestarilta vaadittavaa kielitaitoa. Pykälän 2 momentin mukaan asetus ei koske virkamiehiä niissä oikeusministeriön hallinnonalan virastoissa, jotka sijaitsevat Ahvenanmaan maakunnassa.

Asetuksen 2 §:ssä säädetään varsinaisista kelpoisuusvaatimuksista sen soveltamisalaan kuuluvalla henkilöstölle. Pykälän mukaan 1 §:n 1 momentissa tarkoitettua virkamieheltä vaaditaan yksikielisessä viranomaisessa viranomaisen kielen hyvä suullinen ja kirjallinen taito sekä kaksikielisessä viranomaisessa joko suomen tai ruotsin kielen hyvä suullinen ja kirjallinen taito.

Asetuksen 3 § koskee virkatehtävien jakamista kaksikielisessä viranomaisessa. Pykälän mukaan täytettäessä kaksikielisessä viranomaisessa 1 §:n 1 momentissa tarkoitettua virkaa, on kiinnitettävä huomiota siihen, että suomen tai ruotsin kielen käyttämistä edellyttävät virkatehtävät voidaan jakaa asianomaista kieltä taitavien henkilöiden suoritettaviksi.

Asetuksen mukaisissa kielitaitovaatimuksissa on kyse kielitaitoa koskevista kelpoisuusvaatimuksista. Julkisyhteisöjen henkilöstöltä vaadittavasta kielitaidosta annetussa laissa (424/2003, jäljempänä kielitaitolaki) on yleiset säännökset viranomaisten henkilöstön kielitaitovaatimuksista ja kielitaidon osoittamisesta. Lain 2 §:n mukaan viranomaisen on koulutusta järjestämällä ja muilla henkilöstöpoliittisilla toimilla huolehdittava siitä, että sen henkilöstöllä on riittävä kielitaito viranomaisen tehtävien hoitamiseksi kielilaisissa (423/2003) ja muussa lainsäädännössä asetettujen vaatimusten mukaisesti. Lain 5 §:n mukaan valtion viranomaisten henkilöstölle voidaan asettaa kielitaitoa koskevia kelpoisuusvaatimuksia vain lailla taikka lain nojalla valtioneuvoston tai asianomaisten ministeriön asetuksella. Suomen ja ruotsin kielten taitoa koskevista kelpoisuusvaatimuksista on aina säädettävä, jos henkilöstön tehtäviin kuuluu yksilön oikeuksien ja velvollisuuksien kannalta merkittävää julkisen vallan käyttöä. Henkilöstön kielitaitoa koskevia kelpoisuusvaatimuksia voidaan asettaa kunnallisille viranomaisille kuntalain (410/2015) asettamassa järjestyksessä ja hyvinvointialueen ja hyvinvointiyhtymän viranomaisille hyvinvointialueesta annetun lain (611/2021) asettamassa järjestyksessä, jos kielitaitoa koskevista kelpoisuusvaatimuksista ei säädetä laissa.

Lain 6 §:n 1 momentin mukaan valtion henkilöstöltä, jolta edellytetään säädettynä kelpoisuusvaatimuksena korkeakoulututkintoa, vaaditaan kaksikielisessä viranomaisessa viranomaisen virka-alueen väestön enemmistön kielen erinomaista suullista ja kirjallista taitoa sekä toisen kielen tyydyttävää suullista ja kirjallista taitoa. Yksikielisessä viranomaisessa edellytetään viranomaisen kielen erinomaista suullista ja kirjallista taitoa sekä toisen kielen tyydyttävää ymmärtämisen taitoa. Tällaista henkilöstöä koskevat siten jo lain nojalla säädetyt kielitaitovaatimukset. Pykälän 3 momentin mukaan valtioneuvoston asetuksella voidaan säätää poikkeuksista 1 momentissa säädetyistä suomen ja ruotsin kielen taitoa koskevista kelpoisuusvaatimuksista, jos työtehtävät sitä edellyttävät tai jos eri kielten käyttämistä edellyttävien työtehtävien jako viranomaisessa sen sallii taikka vaatimuksista poikkeamiselle on muita erityisen painavia syitä. Valtioneuvoston asetuksella voidaan asettaa sekä 1 momentin mukaisia vaatimuksia korkeampia että niitä vähäisempiä kielitaitovaatimuksia.

Pykälän 4 momentin mukaan muulle kuin 1 momentissa tarkoitettulle henkilöstölle asetettavista suomen ja ruotsin kielen taitoa koskevista kelpoisuusvaatimuksista säädetään valtioneuvoston asetuksella. Valtioneuvoston asetuksella voidaan myös antaa valtuutus suomen ja ruotsin kielen taitoa

koskevien kelpoisuusvaatimusten säätämiseen asianomaisen ministeriön asetuksella niissä tapauksissa, joissa henkilöstölle ei kielitaitovaatimusten lisäksi aseteta muita kelpoisuusvaatimuksia.

Kielitaitolaissa sekä kielitaitolain nojalla annetussa valtioneuvoston asetuksessa suomen ja ruotsin kielen taidon osoittamisesta valtionhallinnossa (481/2003) säädetään myös siitä, miten tietyntasoinen kielitaito on mahdollista osoittaa. Kielitaidon voi osoittaa ensinnäkin valtionhallinnon ruotsin tai suomen kielen tutkinnoilla tai yleisillä kielitutkinnoilla, joista yleensä peritään maksu. Kielitaito on myös mahdollista osoittaa opintojen yhteydessä. Asetuksen 16 §:n mukaan tutkintoa, jolla osoitetaan suomen tai ruotsin kielen hyvä suullinen ja kirjallinen taito, ei vaadita siltä, joka on kyseisellä kielellä saanut asetuksen 20 §:n mukaisen koulusivistyksensä, suorittanut ylioppilastutkinnon, johon sisältyy hyväksytyt arvosana kyseisessä kielessä suoritettussa äidinkielen kokeessa tai vähintään arvosana magna cum laude approbatur suomi toisena kielenä tai ruotsi toisena kielenä -kokeessa taikka suorittanut korkeakoulussa kypsyysnäytteen. Tällaista tutkintoa ei vaadita myöskään siltä, joka tässä kielessä on vähintään arvosanalla hyvä suorittanut korkeakoulututkintoon sisältyvän sellaisen kielikokeen tai sellaiset kieliopinnot, jotka osoittavat toisen kotimaisen kielen suullista ja kirjallista taitoa, tai suorittanut korkeakoulussa vähintään 35 opintoviikon opinnot taikka arvosanan cum laude approbatur tässä kielessä tai korkeakoulun antaman todistuksen mukaan vastaavassa opinnaineissa.

Asetuksen 20 §:n mukaan henkilön koulusivistyskieli on se kieli, jolla hän on perusopetuslain (628/1998) tai lukiolain (629/1998) mukaisista tai vastaavista opinnoista saamassaan päättötodistuksessa saanut hyväksytyt arvosanan äidinkielenä opiskellusta suomen tai ruotsin kielestä. Jos henkilö on suorittanut ylioppilastutkinnon muulla kuin edellä kuvatulla koulusivistyskielellään, hänen katsotaan saaneen koulusivistyksensä myös sillä kielellä, jolla hän on ylioppilastutkinnossa suorittanut hyväksytyt kokeen äidinkielessä tai saanut vähintään arvosanan magna cum laude approbatur suomi toisena kielenä tai ruotsi toisena kielenä -kokeessa.

Käytännössä suomen tai ruotsin kielen hyvän taidon osoittaminen opintojen kautta edellyttää siis joko peruskoulun tai lukion äidinkielen oppimäärän hyväksytyt suorittamista kyseisessä kielessä, ylioppilastutkinnossa suoritettua hyväksytyt äidinkielen koetta kyseisessä kielessä tai vähintään arvosanaa magna cum laude approbatur suomi toisena kielenä tai ruotsi toisena kielenä -kokeessa tai korkeakoulututkintoa, johon sisältyy joko kyseisellä kielellä kirjoitettu kypsyysnäyte, riittävällä arvosanalla suoritettut kieliopinnot tai riittävän laajat opinnot kyseisessä kielessä. Mikäli kielitaitoa ei voida osoittaa opintojen kautta, tulee henkilön osallistua erilliseen kielikokeeseen. Pääsääntöisesti kielitutkintoihin osallistumisesta peritään maksu.

2.2 Nykytilan arviointi ja muutostarpeet

Soveltamisaläsäännöksen viittaukset viranomaisiin

Oikeusministeriön hallinnonalan kielitaitoasetuksen säätämisen jälkeen on tapahtunut useita muutoksia sen soveltamisalaan kuuluvissa viranomaisissa. Esimerkiksi syyttäjän-toimea on järjestelty useita kertoja vuoden 2004 jälkeen. Lokakuussa 2019 voimaan tulleella lailla Syyttäjälaitoksesta (32/2019) siirrettiin syyttäjän-toimen tehtävät kokonaisuudessaan Syyttäjälaitokseen. Siten asetuksen viittaukset syyttäjänvirastoon ja kihlakunnanviraston syyttäjäsastoon ovat vanhentuneita ja ne on syytä ajantasaistaa.

Vuoden 2025 alusta voimaan tulevalla lailla Oikeuspalveluvirastosta (1133/2023) siirretään julkisen oikeusavun, talous- ja velkaneuvonnan sekä yleisen edunvalvonnan palvelut Oikeuspalveluvirastoon. Oikeusministeriössä valmistellaan parhaillaan valtioneuvoston asetusta Oikeuspalveluvirastosta, jossa on tarkoitus säätää muun muassa Oikeuspalveluviraston henkilöstöä koskevista kielitaitovaatimuksista. Siten oikeusministeriön hallinnonalan kielitaitoasetuksen soveltamisalaa koskeva vasta pykälästä on tarpeen poistaa maininta oikeusaputoimistoista.

Myös maininnat ulosottovirastosta ja kihlakunnanviraston ulosotto-osastosta on tarpeen poistaa asetuksen soveltamisalasäännöksestä. Jatkossa kaikista ulosottotoimen henkilöstön kielitaitovaatimuksista on tarkoitus säätää ulosottotoimea koskevassa sääntelyssä, kuten valtioneuvoston asetuksessa ulosottotoimen hallinnosta (285/2020) sekä ulosottokaareissa (705/2007). Ulosottotoimen kielitaitovaatimuksia koskevan sääntelyn mahdollisia muutostarpeita tarkastellaan erikseen oikeusministeriössä.

Soveltamisalasäännöksen viittaukset virkanimikkeisiin

Myös asetuksen 1 §:n 1 momentissa mainituissa virkanimikkeissä on tapahtunut useita muutoksia asetuksen säätämisen jälkeen. Monet asetuksessa mainituista virkanimikkeistä eivät ole enää lainkaan käytössä, ja toisaalta viranomaisiin on perustettu virkoja myös uusilla virkanimikkeillä.

Nykyinen 1 §:n 1 momentin muotoilu, jossa asetuksen soveltamisalaan kuuluvat virat on listattu, on altis vanhentumiselle. Mikäli asetuksen soveltamisalaan kuuluvat virat voitaisiin määritellä muutoin kuin yksittäisiin virkanimikkeisiin viittaamalla, ei asetusta olisi tarpeen päivittää aina uusia virkanimikkeitä käyttöön otettaessa. Tämä voitaisiin toteuttaa siten, että asetuksen määriteltäisiin soveltuvan kaikkiin sellaisiin 1 §:n 1 momentissa mainittujen viranomaisten virkoihin, joihin ei edellytetä säädettyinä kelpoisuusvaatimuksena korkeakoulututkintoa. Tällainen ratkaisu myös yhdenmukaistaisi kielitaitovaatimuksia eri oikeusministeriön hallinnonalan viranomaisissa.

3 Ehdotukset ja niiden vaikutukset

3.1 Keskeiset ehdotukset

Oikeusministeriön hallinnonalan kielitaitoasetusta ehdotetaan muutettavaksi. Tavoitteena on säännöksen ajantasaistaminen viranomaisrakenteissa tapahtuneiden muutosten johdosta. Tarkoituksena ei ole muuttaa itse kielitaitovaatimuksia vaan päivittää asetuksen soveltamisalasäännöstä.

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi asetuksen 1 §:n 1 momentin lista niistä viranomaisista ja virkanimikkeistä, joita asetuksessa määritellyt kielitaitovaatimukset koskevat. Momentista poistettaisiin viittaus oikeusaputoimiston ja ulosoton virkoihin, joita koskevista kielitaitovaatimuksista säädettäisiin jatkossa näitä viranomaisia koskevassa sääntelyssä. Jatkossa asetuksessa tarkoitettujen kielitaitovaatimukset koskisivat vain tuomioistuimia ja Syyttäjälaitosta. Lisäksi asetuksen sanamuotoa ehdotetaan ajantasaistettavaksi siten, että syyttäjänviraston ja kihlakunnanviraston syyttäjäsoston sijaan asetuksessa viitataan Syyttäjälaitokseen.

Asetuksen 1 momenttia muutettaisiin myös soveltamisalaan kuuluvien virkanimikkeiden osalta. Asetus laajenisi koskemaan kaikkia sellaisia virkoja, joihin ei edellytetä säädettyinä kelpoisuusvaatimuksena korkeakoulututkintoa.

Asetusmuutoksella ei ole tarkoitus muuttaa nykyisin virkasuhteissa oleviin sovellettavia kielitaitovaatimuksia. Asetukseen ehdotetaan tämän vuoksi otettavaksi siirtymäsäännös, jonka mukaan asetuksen voimaantulohetkellä asetuksen tarkoittamaan virkaan nimitettyinä olevat säilyttäisivät kelpoisuutensa kyseiseen virkaan.

3.2 Pääasialliset vaikutukset

Muutoksella päivitetäisiin asetus vastaamaan nykyisin olemassa olevia viranomaisia. Kun jatkossa asetuksessa ei enää listattaisi yksittäisiä sen soveltamisalaan kuuluvia virkanimikkeitä, ei asetus olisi yhtä altis vanhenemiselle kuin nykyisin. Asetuksen muuttaminen myös yhdenmukaistaisi eri viranomaisissa ja viranomaisten sisällä henkilöstön kielitaidolle asetettuja kelpoisuusvaatimuksia niiden virkojen osalta, joihin ei edellytetä korkeakoulututkintoa. Virkamiesten kielitaitovaatimuksilla osaltaan varmistetaan palvelun saaminen kansalliskielillä viranomaisissa.

Asetus laajenisi koskemaan myös valtakunnansyyttäjän toimiston tiettyjä virkoja osana Syyttäjälaitosta. Valtakunnansyyttäjän toimiston virat eivät ole aiemmin kuuluneet asetuksen soveltamisalaan.

Asetuksella ei arvioida olevan merkittäviä vaikutuksia sen soveltamisalaan kuuluvien viranomaisten nykyiseen henkilöstöön. Asetukseen sisältyvän siirtymäsäännöksen vuoksi asetus ei vaikuttaisi sen voimaan tullessa virassa olevien kelpoisuuteen.

Asetusmuutoksen myötä 2 §:ssä tarkoitettut kielitaitovaatimukset laajenisivat koskemaan sellaisia virkoja, joita ei aiemmin ole asetuksessa mainittu. Koska asetusta ei ole päivitetty vuoden 2004 jälkeen, on tällaisia virkoja useita. Asetus voisi siten vaikuttaa hakeutumiseen tällaisiin virkoihin asetuksen voimaantulon jälkeen. Muutos voisi vaikuttaa myös esimerkiksi sellaisiin henkilöihin, jotka nykyisin työskentelevät määräaikaisessa virkasuhteessa sellaisissa tehtävissä, joihin asetuksen soveltamisala laajenisi. Mikäli tällaiset henkilöt hakisivat asetusmuutoksen voimaantulon jälkeen uudelleen tällaista virkaa, olisi heidän osoitettava asetuksessa edellytetty kielitaitonsa. Toisaalta käytännössä useimpien asetuksen soveltamisalaan tulevien virkojen täytössä on jo nykyisin edellytetty asetuksen 2 §:ssä määriteltyä kielitaitoa. Siten muutos suhteessa nykytilaan ei olisi kovin merkittävä.

Kuten edellä jaksossa 2.1 on kuvattu, hyvä suomen tai ruotsin kielen taito on mahdollista osoittaa opintojen yhteydessä joko peruskoulun, lukion tai korkeakouluopintojen aikana. Mikäli kielitaitoa ei voi osoittaa tällä tavoin, on henkilön osallistuttava erilliseen kielikokeeseen, joka useimmiten on maksullinen. Siten myös henkilön koulutustaso ja se, millä kielellä hän on opiskellut, vaikuttaa siihen, voiko hän osoittaa kielitaitonsa suoraan opintojen perusteella, vai tuleeeko hänen osallistua kielikokeeseen. Tämä vaikuttaa myös siihen, kuinka helppoa eri henkilöiden on hakeutua sellaisiin virkoihin, joihin edellytetään tiettyä kielitaitoa.

Asetuksen muuttamisella ei arvioida olevan taloudellisia vaikutuksia.

4 Lausuntopalaute

Asetusehdotuksesta on järjestetty lausuntokierros x.x.-x.x.2024. Lausuntopyyntö lähetettiin x taholle. Tämän lisäksi kuka tahansa saattoi antaa lausunnon lausuntopalvelu.fi- palvelussa. Lausuntoja saatiin x taholta.

(täydennetään lausuntokierroksen jälkeen)

5 Säännöskohtaiset perustelut

5.1 Valtioneuvoston asetus oikeusministeriön hallinnonalan eräiltä virkamiehiltä vaadittavasta kielitaidosta annetun valtioneuvoston asetuksen (1126/2003) muuttamisesta

1 § Soveltamisala. Asetuksen 1 §:n 1 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että momentissa mainittujen viranomaisten sekä virkanimikkeiden listaa muutetaan.

Viranomaisten osalta momenttia muutettaisiin siten, että momentista poistettaisiin viittaukset ulosottovirastoon, kihlakunnanviraston ulosotto-osastoon sekä oikeusaputoimistoon. Ulosoton ja oikeusavun henkilöstöä koskevista kielitaitovaatimuksista säädettäisiin jatkossa näitä viranomaisia koskevassa sääntelyssä. Vanhentuneiden nimikkeiden syyttäjänvirasto ja kihlakunnanviraston syyttäjäosasto tilalle tulisi viittaus Syyttäjälaitokseen. Asetuksen soveltamisalaan kuuluisivat muutoksen myötä viranomaisista enää Syyttäjälaitos ja tuomioistuimet.

Lisäksi muutettaisiin viittausta niihin virkanimikkeisiin, jotka kuuluvat asetuksen soveltamisalaan. Asetus koskisi jatkossa kaikkia sellaisia virkoja, joihin ei ole säädettynä kelpoisuusvaatimuksena edellytetty korkeakoulututkintoa. Kaikissa tällaisissa viroissa edellytettäisiin siis jatkossa 2 §:ssä määriteltyä kielitaitoa, eli yksikielisessä viranomaisessa viranomaisen kielen hyvää taitoa ja kaksikielisessä viranomaisessa suomen tai ruotsin kielen hyvää taitoa. Viranomaisten kielellisen palvelun turvaamisen kannalta on perusteltua, että myös sellaisilla Syyttäjälaitoksen ja tuomioistuinten virkamiehillä, joilta ei edellytetä korkeakoulututkintoa, on vähintään tämän tasoinen kielitaito. Tällaista kielitaitoa on myös käytännössä edellytetty useimpia tällaisia virkoja täytettäessä jo nykyisin.

Asetuksen 1 §:n 2 momenttia ei ehdoteta muutettavaksi.

6 Voimaantulo

Asetusmuutoksen ehdotetaan tulevan voimaan 1.1.2025.

7 Suhde muihin esityksiin

Asetusmuutos ei ole suoraan riippuvainen muista esityksistä, mutta se liittyy muihin valmisteilla oleviin muutoksiin. Oikeusministeriössä valmistellaan parhaillaan valtioneuvoston asetusta Oikeuspalveluvirastosta, jossa on tarkoitus säätää muun muassa Oikeuspalveluviraston henkilöstöä koskevista kielitaitovaatimuksista. Asetuksen on tarkoitus tulla voimaan 1.1.2025.